

Sygn. akt I ACa 1481/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 maja 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący SSA Joanna Walentkiewicz – Witkowska

Sędziowie SA Anna Cesarz

del. SO Marek Kruszewski (spr.)

Protokolant sekretarz sądowy Lidia Milczarek

po rozpoznaniu w dniu 17 maja 2017 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa **J. J.**

przeciwko **Skarbowi Państwa – Wojewodzie (...), Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu, Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie, Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie, Sądowi Apelacyjnemu w Szczecinie, Sądowi Apelacyjnemu w Rzeszowie, Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach, Wojewódzkiemu Sądowi Administracyjnemu w G., Sądowi Okręgowemu w Kielcach, Sądowi Okręgowemu w Gdańsku, Sądowi Okręgowemu w Warszawie, Sądowi Okręgowemu w Koszalinie, Sądowi Okręgowemu w Szczecinie, Sądowi Okręgowemu w Białymstoku, Sądowi Rejonowemu Gdańsk-Północ w Gdańsku, Sądowi Rejonowemu w B., Sądowi Rejonowemu Katowice-Wschód w Katowicach, Sądowi Rejonowemu w Białymstoku, Sądowi Okręgowemu w Opolu, Sądowi Okręgowemu w Krakowie, Sądowi Okręgowemu Warszawa-Praga w W., Sądowi Rejonowemu dla Warszawy Praga-Południe w W., Sądowi Okręgowemu w Katowicach, Sądowi Rejonowemu w O., Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy, Sądowi Rejonowemu Gdańsk-Południe w Gdańsku, Sądowi Rejonowemu dla Warszawy-Śródmieścia w W., Sądowi Rejonowemu w Wejherowie, Sądowi Rejonowemu w S., Sądowi Rejonowemu w Słupsku, Sądowi Okręgowemu w S., Sądowi Okręgowemu w Radomiu, Sądowi Rejonowemu w R., Sądowi Rejonowemu w Nowym Sączu, Sądowi Okręgowemu w N., Sądowi Okręgowemu w Tarnobrzegu, Sądowi Rejonowemu w Jarosławiu, Sądowi Rejonowemu w Elblągu, Sądowi Okręgowemu w Elblągu, Sądowi Rejonowemu w Gliwicach, Sądowi Okręgowemu w Gliwicach, Sądowi Rejonowemu w Gdyni, Sądowi Okręgowemu w Przemyślu, Sądowi Okręgowemu w Rzeszowie i Sądowi Rejonowemu w Zakopanem**

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Sieradzu

z dnia 8 września 2016 r. sygn. akt I C 271/14

1. **oddala apelację;**

2. zasądza od J. J. na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 1.000 (jeden tysiąc) zł tytułem zwrotu części kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

I ACa 1481/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 8 września 2016r. Sąd Okręgowy w Sieradzu oddalił powództwo J. J. przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Wojewodę (...), Prezesa Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w G., Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie, Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie, Prezesa Sądu Apelacyjnego w Szczecinie, Prezesa Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie, Prezesa Sądu Apelacyjnego w Katowicach, Prezesa Sądu Okręgowego w Kielcach, Prezesa Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu, Prezesa Sądu Okręgowego w Gliwicach, Prezesa Sądu Okręgowego w Szczecinie, Prezesa Sądu Okręgowego w Krakowie, Prezesa Sądu Okręgowego w Rzeszowie, Prezesa Sądu Okręgowego w Koszalinie, Prezesa Sądu Okręgowego w Białymstoku, Prezesa Sądu Okręgowego w Bydgoszczy, Prezesa Sądu Okręgowego w Przemyślu, Prezesa Sądu Okręgowego w Elblągu, Prezesa Sądu Okręgowego w Opolu, Prezesa Sądu Okręgowego w Słupsku, Prezesa Sądu Okręgowego w Radomiu, Prezesa Sądu Okręgowego w Nowym Sączu, Prezesa Sądu Okręgowego w Warszawie, Prezesa Sądu Okręgowego Warszawa – P. w W., Prezesa Sądu Okręgowego w Gdańsku, Prezesa Sądu Okręgowego w Katowicach, Prezesa Sądu Rejonowego Katowice – Wschód w K., Prezesa Sądu Rejonowego dla Warszawy Śródmieścia w Warszawie, Prezesa Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi – P. w W., Prezesa Sądu Rejonowego w Jarosławiu, Prezesa Sądu Rejonowego w Białymstoku, Prezesa Sądu Rejonowego w Bydgoszczy, Prezesa Sądu Rejonowego w Opolu, Prezesa Sądu Rejonowego w Zakopanem, Prezesa Sądu Rejonowego w Gliwicach, Prezesa Sądu Rejonowego w Radomiu, Prezesa Sądu Rejonowego w Nowym Sączu, Prezesa Sądu Rejonowego w Elblągu, Prezesa Sądu Rejonowego w Gdyni, Prezesa Sądu Rejonowego w Sopocie, Prezesa Sądu Rejonowego w Wejherowie, Prezesa Sądu Rejonowego w Słupsku, Prezesa Sądu Rejonowego Gdańsk – Północ w Gdańsku i Prezesa Sądu Rejonowego Gdańsk – Południe w Gdańsku o zadośćuczynienie, oparte na twierdzeniu powoda, że w szeregu spraw sądowych i administracyjnych, które prowadził doszło do przewlekłości postępowań w ich rozpoznawaniu, zaś skargi na naruszenie prawa strony do ich rozpoznania bez nieuzasadnionej zwłoki zostały bezpodstawnie odrzucone lub oddalone, co powód traktuje jako przejaw dyskryminowania go, instrumentalnego traktowania i wykorzystywania jego sytuacji życiowej wynikającej z osadzenia w zakładach karnych.

Wyrok ten został oparty na następujących ustaleniach faktycznych, które Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje uznając za własne.

W ostatnich latach J. J. prowadził szereg postępowań przed organami administracyjnymi i sądami wskazanymi w pozwie. W niektórych z tych spraw powód wniósł skargi na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, które zostały oddalone lub odrzucone. J. J. przebywa w zakładzie karnym; powód nie posiada majątku ani dochodów.

Okoliczności te były bezsporne między stronami. Wobec tego Sąd pierwszej instancji oddalił wniosek powoda o przeprowadzenie dowodu z akt postępowań, na które powoływał się J. J., uznając go za zbędny.

Jako zbędne Sąd Okręgowy uznał również dowody z dokumentacji medycznej powoda oraz opinii wnioskowanych przez J. J. biegłych z zakresu medycyny.

Sąd pierwszej instancji pominął też dowód z zeznań powoda, ponieważ J. J. zrezygnował z osobistego udziału w rozprawie.

Poszukując podstawy prawnej dla żądania powoda Sąd Okręgowy przeanalizował stan faktyczny w kontekście art. 417 kc, art. 417¹ kc, 417² kc, art. 448 kc w zw. z art. 24 kc oraz treść art. 444 kc i art. 445 kc w zw. z treścią

art. 15 i 16 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki.

Sąd pierwszej wskazał, że zgodnie z art. 417¹ § 2 kc, jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej. Odnosi się to również do wypadku, gdy prawomocne orzeczenie lub ostateczna decyzja zostały wydane na podstawie aktu normatywnego niezgodnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą. Zmiana treści tego przepisu dokonana ustawą z dnia 22 lipca 2010 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U Nr 155, poz. 1037) polegała na uzupełnieniu pierwszego zdania o stwierdzenie „chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej”. Wskazano w ten sposób na możliwość uchylecia obowiązku uzyskania prejudykatu. Istotnym w tym względzie przepisem jest art. 424^{1b} kpc, który wprost stanowi, że w wypadku prawomocnych orzeczeń, od których skarga nie przysługuje, odszkodowania z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem można domagać się bez uprzedniego stwierdzenia niezgodności orzeczenia z prawem w postępowaniu ze skargi, chyba że strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych. Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy stwierdził, że powód nie wykazał, iż orzeczenia wydane w przedmiocie jego skarg na przewlekłość postępowania zostały wydane przez osobę nieuprawnioną i w sposób niezgodny z prawem. Nie wykazał, że w jakiegokolwiek sprawie doszło do przewlekłości postępowania. Na te okoliczności nie złożył żadnych wniosków dowodowych, nie udźwignął zatem ciężaru obowiązku wynikającego z art. 6 kc. Ponadto Sąd podkreślił, że w niniejszym postępowaniu nie może badać, czy doszło do przewlekłości postępowania, gdyż tą kwestią mogą zajmować się sądy w odpowiednim trybie. Zatem w niniejszej sprawie nie może być mowy o odpowiedzialności Skarbu Państwa w rozumieniu przepisu art. 417¹ § 2 kc, w związku z wydaniem orzeczeń o oddaleniu lub odrzuceniu skarg na przewlekłość postępowania oraz w związku z procedowaniem w sprawach, w których powód uczestniczył.

Powództwo nie jest zasadne na podstawie art. 417¹ § 1, 3 i 4 kc, ponieważ stan faktyczny przywołany na jego uzasadnienie nie wypełnia norm zawartych w tych przepisach.

W ocenie Sądu Okręgowego żądanie powoda nie znajduje również podstawy w treści art. 417 § 1 kc. Zgodnie z tym przepisem, za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa. Przez „niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie”, przy uwzględnieniu art. 77 ust. 1 Konstytucji, rozumie się działanie sprzeczne z przepisami, zgodnie z konstytucyjnym ujęciem jego źródeł. Innymi słowy, chodzi o każde obiektywnie sprzeczne z prawem działanie władzy publicznej. W odniesieniu jednak do prawomocnych orzeczeń sądowych przyjęto inne, autonomiczne pojęcie bezprawności w art. 417¹ § 2 kc w postaci „orzeczenia niezgodnego z prawem”. Powyższa kategoria „ bezprawności judykacyjnej” z art. 417¹ § 2 kc jest węższa od bezprawności obiektywnej z art. 417 § 1 kc. Istota tego pierwszego przepisu dotyczy przyjęcia specyficznie rozumianej przesłanki bezprawności działania w postaci orzeczenia niezgodnego z prawem oraz sposobu jej stwierdzenia co do zasady w odrębnym postępowaniu. Zatem wobec braku przesłanki bezprawności, żądanie powoda należy uznać za bezzasadne w świetle art. 417 § 1 kc.

Wobec braku przesłanki bezprawności, roszczenie powoda nie znajduje uzasadnienia także w świetle przepisów art. 448 kc w zw. art. 24 kc.

Zgodnie z treścią art. 417² kc, jeżeli przez zgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej została wyrządzona szkoda na osobie, poszkodowany może żądać całkowitego lub częściowego jej naprawienia oraz zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, gdy okoliczności, a zwłaszcza niezdolność poszkodowanego do pracy lub jego ciężkie położenie materialne, wskazują, że wymagają tego względy słuszności. Celem regulacji prawnej, która wykracza poza minimalny standard ochrony jednostki określony przez art. 77 ust. 1 Konstytucji RP, jest zapewnienie poszkodowanym

kompensaty szczególnie dotkliwych uszczerbków spowodowanych władczą działalnością jednostek państwa i samorządu terytorialnego, jeżeli przemawiają za tym normy etyczne, a wobec zgodnego z prawem zachowania sprawcy usunięcie tych następstw nie jest możliwe na podstawie przepisów ogólnych. Ustawodawca uchyła przesłankę bezprawności, a co za tym idzie, dla tych przypadków odpowiedzialności za uszczerbki spowodowane wykonywaniem władzy publicznej nie wymaga też postawienia sprawcy zarzutu niewłaściwego postępowania (winy). Wskazaną w przepisie zasadą odpowiedzialności jest zasada słuszności. Chociaż ustawodawca uznaje, że byłoby niesłuszne, aby ujemne skutki działań władczych obciążały wyłącznie poszkodowanego, to udzielana mu ochrona jest ograniczona, w porównaniu z regułami ogólnymi określonymi w art. 417 i 417¹ kc, z uwagi na fakt wyrządzenia szkody zgodnym z prawem wykonywaniem władzy publicznej. Z brzmienia przepisu art. 417² kc wywodzi się stanowisko, że normy etyczne nie tylko przesądzają o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną zgodnym z prawem wykonywaniem władzy publicznej, lecz także określają zakres kompensaty należnej poszkodowanemu. Może on bowiem żądać całkowitego lub częściowego naprawienia szkody majątkowej oraz zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, gdy okoliczności, a zwłaszcza niezdolność poszkodowanego do pracy lub jego ciężkie położenie materialne, wskazują, że wymagają tego względy słuszności. Owe normy pozaprawne stanowią kryterium oceny, które musi być uwzględnione przez organ orzekający o wysokości świadczenia, zarówno w przypadku odszkodowania, jak i zadośćuczynienia pieniężnego.

Mając na uwadze wcześniejsze wywody należy stwierdzić, że powód nie może żądać zadośćuczynienia w oparciu o przepis art. 417² kc, gdyż przez zgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej nie została wyrządzona szkoda na jego osobie, a ponadto zasady słuszności nie przemawiają za uwzględnieniem powództwa, gdyż powód inicjuje szereg postępowań, składa wiele wniosków, czym sam przyczynia się do długiego procedowania sądów i organów administracyjnych. Z treści art. 444 § 1 kc wynika, że w razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia naprawienie szkody obejmuje wszelkie wyniki z tego powodu koszty. Na żądanie poszkodowanego zobowiązany do naprawienia szkody powinien wyłożyć z góry sumę potrzebną na koszty leczenia, a jeżeli poszkodowany stał się inwalidą, także sumę potrzebną na koszty przygotowania do innego zawodu. Jeżeli poszkodowany utracił całkowicie lub częściowo zdolność do pracy zarobkowej albo jeżeli zwiększyły się jego potrzeby lub zmniejszyły widoki powodzenia na przyszłość, może on żądać od zobowiązanego do naprawienia szkody odpowiedniej renty (§ 2). Jeżeli w chwili wydania wyroku szkody nie da się dokładnie ustalić, poszkodowanemu może być przyznana renta tymczasowa (§ 3). Natomiast z treści art. 445 § 1 kc wynika, że w wypadkach przewidzianych w artykule poprzedzającym sąd może przyznać poszkodowanemu odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Mając na uwadze treść tych przepisów i ustalony w sprawie stan faktyczny należy stwierdzić, że z oczywistych względów nie mają one zastosowania w niniejszej sprawie, gdyż Skarb Państwa nie wyrządził powodowi szkody w postaci uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia.

Z treści art. 421 kc wynika, że przepisów art. 417, art. 417¹ i art. 417² kc nie stosuje się, jeżeli odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu władzy publicznej jest uregulowana w przepisach szczególnych. Powód nie wskazywał w swoich twierdzeniach, że dochodzi zadośćuczynienia w związku z innymi okolicznościami, niezwiązanymi z wydawanymi orzeczeniami, zatem nie znajdują zastosowania do jego żądania zadośćuczynienia inne przepisy prawa regulujące odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu władzy publicznej.

Powód wniósł apelację od tego wyroku zarzucając rozstrzygnięciu naruszenie przepisów prawa procesowego i materialnego, które miało polegać:

- 1/ na naruszeniu prawa powoda do obrony poprzez uniemożliwienie uczestniczenia w rozprawie i odmowę przyznania pełnomocnika z urzędu,
- 2/ nie odniesienie się do materiału dowodowego w szczególności zeznań powoda, akt spraw, w których uczestniczył, dokumentacji medycznej powoda oraz opinii biegłych.

Ponadto, skarżący zakwestionował obciążenie go kosztami procesu.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości, ewentualnie o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Najdalej idącym zarzutem jest naruszenie prawa skarżącego do obrony swoich praw, ponieważ jego zasadność skutkuje nieważnością postępowania stosownie do art. 379 pkt 5 kpc. Zarzut ten jest bezzasadny. Co prawda każda strona ma prawo do osobistego uczestniczenia w rozprawie, jednakże nie jest to obowiązkiem i strona z własnej woli może z tego uprawnienia zrezygnować, co znalazło swój wyraz w przepisie art. 209 kpc. W aktach znajduje się pismo powoda datowane 22 lipca 2016r., zawierające oświadczenie o rezygnacji z udziału w jedynej rozprawie wyznaczonej przez Sąd Okręgowy na 8 września 2016r. (k 417). Oświadczenie to zostało złożone mimo, że Przewodniczący składu orzekającego wyznaczając termin rozprawy zarządził doprowadzenie powoda, którego pouczono, iż jego niestawiennictwo będzie skutkowało pominięciem dowodu z zeznań. Dobrowolna rezygnacja z przysługujących uprawnień procesowych nie może być traktowana jako pozbawienie strony prawa do obrony swoich praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 kpc. Nie jest takim naruszeniem również odmowa ustanowienia dla powoda pełnomocnika z urzędu. Warto zwrócić uwagę, że uwzględnienie takiego wniosku zależy przede wszystkim od uznania przez Sąd potrzeby udziału zawodowego pełnomocnika w sprawie – art. 117 § 5 kpc, a nie wyłącznie od spełnienia formalnych przesłanek jego ustanowienia. Negatywna ocena dokonana przez Sąd nie pozbawia strony możliwości obrony swoich praw, jeżeli wynika z przekonania, że pomoc adwokata lub radcy prawnego jest zbędna, jak miało to miejsce w tej sprawie.

Z kolei zarzut naruszenia przepisów procesowych polegający na braku wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, w szczególności niedopuszczeniu dowodów zgłoszonych przez powoda, czyli zarzut naruszenia art. 233 § 1 kpc jest bezzasadny mimo, iż Sąd Okręgowy w całości pominął wnioski zgłoszone przez skarżącego. Należy jednak zauważyć, że wynikało to z dokonania, w oparciu o niesporny między stronami stan faktyczny wskazany jako podstawa roszczenia, oceny, iż nie zachodzą przesłanki odpowiedzialności Skarbu Państwa. Sąd Apelacyjny w pełni podziela tę ocenę. Jej logiczną konsekwencją było uznanie, że przeprowadzanie dowodów jest zbędne, skoro nie może doprowadzić do poczynienia ustaleń istotnych z punktu widzenia oceny prawnej powództwa. Natomiast pominięcie dowodu z przesłuchania J. J. w charakterze strony było następstwem rezygnacji samego powoda z osobistego udziału w rozprawie, podczas której dowód taki miał zostać przeprowadzony.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia przepisów materialnych należy stwierdzić, że nie został on poparty żadną argumentacją, ani nawet wskazaniem konkretnych przepisów, których miałby dotyczyć. Sąd Apelacyjny nie dopatrywał się żadnych uchybień w tej części uzasadnienia zaskarżonego wyroku, w której Sąd pierwszej instancji dokonał analizy zasadności powództwa w kontekście przepisów mogących stanowić podstawę odpowiedzialności Skarbu Państwa w tej sprawie, zatem i ten zarzut należało uznać za bezzasadny.

Całkowitym nieporozumieniem jest natomiast zarzut odnoszący się do rozstrzygnięcia o kosztach procesu, ponieważ wbrew twierdzeniom skarżącego Sąd Okręgowy nie obciążył powoda kosztami procesu, mimo oddalenia powództwa w całości.

Wobec powyższego apelacja podlega oddaleniu na podstawie art. 385 kpc.

Konsekwencją takiego rozstrzygnięcia jest obciążenie skarżącego obowiązkiem zwrotu na rzecz strony przeciwnej kosztów postępowania apelacyjnego, na podstawie art. 98 kpc w zw. z art. 391 § 1 kpc. Na koszty te złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika ustawowego reprezentującego w tym postępowaniu stronę pozwaną.